

TILLÆG TIL MILJØGODKENDELSE OM
LYSKUNSTFESTIVAL
SAMT AFGØRELSE OM IKKE VVM-PLIGT

Tivoli Friheden
1. februar 2022

TEKNIK OG MILJØ
Aarhus Kommune

Tillæg til miljøgodkendelse af listevirksomhed

i henhold til kap. 5 i lovbekendtgørelse nr. 1218 af 25. november 2019 om miljøbeskyttelse.

Afgørelse om ikke-VVM-pligt

i henhold til bekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021 om miljøvurdering af planer og programmer og konkrete projekter (VVM).

Tillægsgodkendelsen omfatter: Lyskunstfestival i Tivoli Friheden

Godkendt:

Birgitte Kloppenborg-Skrumsager
Afdelingsleder

Anne Haarmark
Sagsbehandler

Annonceres den 1. februar 2022
Klagefristen udløber den 1. marts 2022
Søgsmålsfristen udløber den 1. august 2022

Virksomhedens navn:	Tivoli Friheden A/S
Virksomhedens adresse:	Skovbrynet 5, 8000 Aarhus C
Virksomhedens art, listebetegnelse:	J204, Forlystelsespark
CVR nr.:	12503997
P-nummer:	1003365943
Tlf.nr.:	86 147 300
Matr.nr.:	229d, Marselisborg, Aarhus Jorder
Virksomheden ejes og drives af:	Tivoli Friheden A/S
Bygninger og grund ejes af:	Tivoli Friheden A/S
Kontaktperson på virksomheden:	Adm. Direktør Henrik Ragborg Olesen Mobil: 2999 0760 henrik@friheden.dk

Indholdsfortegnelse

1. Resume	5
2. Miljøgodkendelse.....	6
3. Vilkår for miljøgodkendelsen	7
3.1. Generelt	7
3.2. Indretning og drift	7
3.3. Øvrige forhold	7
Driftsjournal.....	8
4. Afgørelse om ikke VVM-pligt.....	10
5. Vurderinger	11
5.1. Miljøteknisk vurdering	11
5.2. Hovedhensyn ved meddelelse af godkendelsen.....	13
5.3. Udtalelse fra andre	13
6. Klagevejledning	16
6.1. Klage over afgørelsen – find gældende klagevejledning	16
6.2. Søgsmål	17
6.3. Offentlighed	17
7. Bilag	18
7.1. Liste over sagens akter	18
7.2. Bilag med angivelse af støjgrænser.....	18
7.3. Ansøgning om miljøgodkendelse.....	19
7.4. Lovgrundlag mm.	25

1. Resume

Tivoli Friheden har ansøgt om at få mulighed for at afholde lyskunstfestival i op til 30 dage i perioden 1. januar til 31. marts. Åbningstiden vil være mellem kl. 12.00 – 22.00. Aktiviteterne på lyskunstfestivalen består hovedsageligt af kunstneriske kulturoplevelser, der udnytter mørket med elementer af lyd og lys med udvalgte forlystelser. Tivoli Friheden vil gerne udnytte parkens potentiale i de mørke måneder ved at tilbyde udendørs oplevelser, hvor lys tolkes i kunstnerisk perspektiv.

De beskrevne aktiviteter i lyskunstfestivalen hører efter Aarhus Kommunes opfattelse ind under begrebet forlystelsespark og er dermed i overensstemmelse med kommunens lokalplan 834.

Med denne tillægsgodkendelse imødekommes det ansøgte.

Der kan holdes vinteråbent i op til 30 dage fra første januar og til og med marts. De kørende forlystelser kan være i drift fra kl. 12.00 – 22.00.

Tivoli Friheden har en lignende tillægsgodkendelse for julemarkedet, der afholdes i november og december, hvor der ligeledes er et begrænset udvalg af kørende forlystelser.

Nærværende godkendelsen er givet på vilkår af, at tidligere meddelte støjgrænser, der svarer til Miljøstyrelsens vejledende støjgrænser for boligområder, er overholdt. Tivoli Friheden har ved beregninger vist, at de udvalgte kørende forlystelser ikke vil give anledning til overskridelse af støjgrænserne. Der er således ikke tale om lempelse af støjkrav i forbindelse med lyskunstfestivalen, idet det vurderes, at alle støjkrav kan overholdes.

Der er foretaget en VVM-screening på lyskunstfestivalen. Det er vurderet, at lyskunstfestivalen ikke kræver en VVM-tilladelse.

Tivoli Friheden har i dag godkendelse til maksimalt 124 åbningsdage i perioden fra 1. april til 30. september, samt uge 42. Et lukket arrangement regnes også som en åbningsdag, hvis der er kørende forlystelser. Desuden er der juleåbent i 24 dage. Disse julemarkedsdage kan kun disponeres inden for november og december måned - og kan således ikke flyttes til f.eks. sommerhalvårets forlystelsessæson. Det samme gør sig gældende for åbningsdagene for lyskunstfestivalen.

Aarhus Kommune vurderer, at lyskunstfestivalen kan drives uden væsentlige støjgener for omgivelserne, når driften sker i overensstemmelse med vilkår fastsat i miljøgodkendelsen.

2. Miljøgodkendelse

På grundlag af oplysningerne i bilag 7.3, ansøgning om lyskunstfestival, meddeles hermed godkendelse efter de nedenfor beskrevne vilkår.

Godkendelsen gives i henhold til miljøbeskyttelsesloven kapitel 5, § 33, og omfatter kun de miljømæssige forhold, der reguleres af denne lov. Godkendelsen gives som et tillæg til virksomhedens miljøgodkendelse af 22. april 1996 med senere tillæg, og gives under forudsætning af, at såvel nedenstående vilkår som vilkår i den førnævnte godkendelse, samt påbud overholdes.

Hvis indretning eller drift ønskes ændret i forhold til det godkendte, skal dette i god tid forinden meddeles godkendelses- og tilsynsmyndigheden. Godkendelsesmyndigheden tager stilling til, om ændringen er godkendelsespligtig.

Tilsynsmyndighed

Aarhus Kommune er tilsynsmyndighed for virksomheden.
Tilsynet udføres af Teknik og Miljø, Virksomhedsafdelingen.

Øvrige miljøgodkendelser

Ud over denne godkendelse gælder følgende godkendelser:

22/04/1996 Forlystelsespark, ændret ved Miljøstyrelsens afgørelse af 25. marts 1997.

29/03/2001 Påbud om ændring af støjvilkår.

16/02/2010 Tillæg til miljøgodkendelse til permanent drift i skolernes efterårsferie

13/04/2011 Tillæg til miljøgodkendelse om ændring af vilkår for afholdelse af musikarrangementer i Tivoli Friheden

13/05/2015 Tillæg til miljøgodkendelse om åbnings- og driftstid

04/03/2016 Tillæg til miljøgodkendelse om julemarked

16/11/2017 Tillæg til miljøgodkendelse om fleksibel sæsonstart

3. Vilkår for miljøgodkendelsen

3.1. Generelt

- 3.1.1. Et eksemplar af godkendelsen skal til enhver tid være tilgængeligt på virksomheden. Driftspersonalet skal være orienteret om godkendelsens indhold.
- 3.1.2. Virksomheden skal indrettes og drives som beskrevet i ansøgningen, bortset fra de ændringer der fremgår af nedenstående vilkår.
- 3.1.3. Godkendelsen bortfalder, hvis lyskunstfestivalen ikke er startet første gang inden 2 år fra godkendelsens dato.

3.2. Indretning og drift

Driftstid og åbningstid

- 3.2.1. Lyskunstfestivalen skal afholdes over maksimalt 30 dage, som kun kan fordeles over perioden fra første januar til og med udgangen af marts.
- 3.2.2. Parkens åbningstid skal være i tidsrummet kl. 12.00 – 22.00
- 3.2.3. Uanset ovenstående vilkår skal driftstiden for kørende forlystelser placeres i tidsrummet kl. 12.00 – 22.00

Kunstinstallationer

- 3.2.4. Lyskunstinstallationer må kun være tændt og i drift i parkens åbningstid. De skal kunne afbrydes og indstilles individuelt til mindst mulig gene for de omkringboende.

3.3. Øvrige forhold

Støj

- 3.3.1. Lyskunstfestivalen må ikke give anledning til et støjbidrag, der overstiger Miljøstyrelsens vejledende grænser for støj i boligområder for åben og lav bebyggelse,

som beskrevet i vilkår D2 (støjgrænser udenfor driftstiden) i hovedgodkendelsen af 22. april 1996. Disse er gengivet i bilag 7.2 til denne afgørelse.

Kontrol af støj

- 3.3.2. Virksomheden skal registrere den faktuelle driftstid for de kørende forlystelser til dokumentation af, at grundlaget for de opstillede beregninger i ansøgningsmaterialet er overholdt på de pågældende åbningsdage.
- 3.3.3. Tilsynsmyndigheden kan desuden bestemme, at virksomheden ved støjmåling skal dokumentere, at støjgrænserne er overholdt.

Dokumentationen skal senest 2 uger efter, at kravet er fremsat, tilsendes tilsynsmyndigheden sammen med oplysninger om driftsforholdene under målingen. Dokumentationen skal fremsendes digitalt.

Krav til støjmåling

- 3.3.4. Virksomhedens støj skal dokumenteres ved måling eller beregning efter gældende vejledninger fra Miljøstyrelsen, p.t. nr. 6/1984, Måling af ekstern støj og nr. 5/1993, beregning af ekstern støj fra virksomheder.

Støjmåling skal foretages, når virksomheden er i fuld drift eller efter anden aftale med tilsynsmyndigheden.

Dokumentationen skal udføres af et målefirma, som er akkrediteret af DANAK eller godkendt af Miljøstyrelsen til "Miljømålinger ekstern støj".

Støjdokumentationen skal gentages, når tilsynsmyndigheden finder det påkrævet. Udgifterne hertil afholdes af virksomheden.

Definition på overholdte støjgrænser

- 3.3.5. Grænseværdier for støj anses for overholdt, hvis målte eller beregnede værdier fratrukket ubestemtheden er mindre end eller lig med grænseværdien. Målingernes og beregningernes samlede ubestemthed fastsættes i overensstemmelse med Miljøstyrelsens vejledninger. Ubestemtheden må ikke være over 3 dB(A).

Driftsjournal

- 3.3.6. Der skal føres driftsjournal over driftstimer per dag på forlystelser i drift jf. vilkår 3.3.2.

3.3.7. Dokumentationen fra 3.3.2. skal forevises tilsynsmyndigheden på forlangende og kunne fremsendes digitalt.

Indberetning

3.3.8. Antal åbningsdage og -datoer for lyskunstfestivalen skal indberettes til tilsynsmyndigheden inden den 1. november hvert år.

4. Afgørelse om ikke VVM-pligt

Tivoli Friheden er en eksisterende virksomhed, der efter sin etablering er blevet omfattet af punkt 12e *Forlystelsesparker o.l.* i bilag 2 i bekendtgørelse nr. 1976 af 27. oktober 2021 om miljøvurdering af planer og programmer og konkrete projekter (VVM).

Udvidelser og ændringer af Tivoli Friheden, eksempelvis opstilling af nye forlystelser eller ændret driftstid, er omfattet af VVM-bekendtgørelsens bilag 2, pkt. 13a *Ændringer eller udvidelser af anlæg i bilag 1 eller 2, som allerede er godkendt, er udført eller er ved at blive udført, når de kan være til skade for miljøet.*

Konkrete projekter, som kan være til skade for miljøet, vil således skulle screenes i henhold til bekendtgørelsen. For ændring af en eksisterende virksomhed vil det som udgangspunkt være sådan, at projekter, der er i overensstemmelse med en eksisterende lokalplan og kan overholde vilkår i en gældende miljøgodkendelse, ikke vil være til skade for miljøet.

Der er foretaget en VVM-screening i forhold til afholdelse af lyskunstfestival som viser, at ændringen ikke kan antages at få væsentlig indvirkning på det omgivende miljø.

På dette grundlag vurderer Aarhus Kommune, at projektet ikke er omfattet af krav om miljøvurdering og tilladelse jf. miljøvurderingslovens § 21.

Ved vurderingen er der særlig lagt vægt på:

- At projektet foregår udendørs i en periode, hvor naboerne vil opholde sig indendørs og derfor ikke blive berørt af aktiviteterne i samme grad, som hvis det foregik i sommeren, hvor man typisk opholder sig mere udendørs.
- At virksomheden gennemfører projektet med inddragelse af kun et begrænset antal forlystelser, så støjniveauet minimeres.
- At projektet ikke vurderes at ville påvirke udpegningsgrundlaget for Natura-2000 områder, bilag IV-arter, eller § 3 beskyttet natur.
- At projektet ikke indebærer ombygninger, men kan afholdes i eksisterende bygninger og omgivelser i parken uden at påvirke omgivelserne, jord eller grundvand væsentligt.

Aarhus Kommunes uddybende bemærkninger til vurderingen fremgår af screeningsnotatet.

5. Vurderinger

5.1. Miljøteknisk vurdering

Ekstra åbningsdage

Tivoli Friheden har søgt om godkendelse til at afholde lyskunstfestival med maksimalt 30 åbningsdage.

Parken har i dag godkendelse til en sæson der strækker sig fra påske til og med skolernes efterårsferie med maksimalt 124 åbningsdage i denne periode. Parken og de kørende forlystelser kan være i drift mellem kl. 10.00 – 22.00, dog med en reel driftstid på maksimalt 11 timer. I op til 30 dage i højsæsonen i juli lukkes der kl. 23. Sæsonens 124 åbningsdage er på lempede støjvilkår. Derudover holder parken julemarked i maksimalt 24 dage i november og december på almindelige støjvilkår.

Godkendelse til lyskunstfestivalen er et tillæg på maksimalt 30 dage, som kun kan udnyttes inden for perioden 1. januar til og med udgangen af marts. Der kan således ikke overføres åbningsdage til f.eks. forlystelsessæsonen i sommerhalvåret.

Lyskunstfestivalen afholdes også på almindelige støjvilkår.

Lyskunstfestivalens åbningstid er tillige afpasset til årstiden med drift fra kl. 12.00 – 22.00.

Lyskunstfestivalen beskrives som en anvendelse af moderne digital teknologi i kunst og kultur. Der vil således være installationer af lys som kunst, men også i- og på udvalgte forlystelser. Det drejer sig om *Hjertekig*, *Skytower*, *Svævebanerne*, *Pariserhjulet* og *Himmelrum*, samt den roterende rutschebane *Tyfonen*.

Lyskunstfestivalen kan have forskellige temaer, men fælles for dem vil være, at de netop skal udnytte mørket i eftermiddags- og aftentimerne.

Støj

Det oplyses, at lyskunstfestivalen ikke vil give anledning til støjbidrag der ligger ud over Miljøstyrelsens vejledning (åben og lav bolig) på 40 dB(A) frem til kl. 22.00 hvor parken senest lukkes for publikum. Støjbidrag vil være fra udvalgte kørende forlystelser, som er inden for den tilladte grænseværdi.

Der vil ikke afholdes koncerter, men kun være underlægningsmusik fra de små højtalersystemer til at skabe stemning rundt om i parken, da lyskunstfestivalen i sin opbygning er målrettet til børnefamilier. Samlet set vurderes det, at støjbidrag fra publikum, aktiviteter og kørende forlystelser vil være minimale og ikke har indflydelse på overholdelse af støjgrænserne i omgivelserne.

Det forventes også, at der ved de omgivende beboelser ikke er samme ophold udendørs i haverne i januar-marts, som der er i sommermånederne. Eventuelle driftsgener med støj vurderes derfor at være begrænsede.

Under lyskunstfestivalen vil en udvalgt del af parkens forlystelser være i drift. Der er beregnet støjbidrag for disse forlystelser som ses i bilag 7.3 og det fremgår heraf, at Miljøstyrelsens vejledende støjkrav kan overholdes i målepunkterne på Skovbrynet.

På det foreliggende grundlag vurderes lyskunstfestivalen at kunne omfattes af de for Tivoli Friheden fastsatte støjgrænser, som er gældende uden for sommerhalvårets forlystelsessæson. Disse støjgrænser er indeholdt i Miljøgodkendelse af 22. april 1996 vilkår D2, og svarer til Miljøstyrelsens vejledende støjgrænser i boligområder. De aktuelle støjgrænser fremgår af bilag 7.2.

For at kunne sikre, at den faktuelle støjpåvirkning af naboområdet ikke overskrider Miljøstyrelsens krav, stilles der vilkår om støjmåling på forlangende. Desuden skal der registreres driftstid på forlystelserne således, at det kan kontrolleres, om grundlaget for støjberegningerne er overholdt.

Som en umiddelbar dokumentation for overholdelse af støjgrænserne, er der medtaget vilkår om, at Tivoli Friheden noterer driftstiden på de forlystelser, der er i drift under lyskunstfestivalens åbningstid.

5.1.1. Natura 2000 områder og bilag IV-arter

Virksomheden ligger i en afstand af mere end 2,6 km fra nærmeste Natura 2000 område (Brabrand Sø) og mere end 1,1 km fra nærmeste lokalitet med bilag IV-arter (stor vandsalamander). Natura 2000 områder er særlige bevaringsværdige naturområder, og bilag IV-arter er sjældne dyr og planter, hvis levesteder skal beskyttes i henhold til bilag IV i Habitatdirektivet fra 1992 (Rådets direktiv 92/43/EØF om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter med senere ændringer).

Virksomheden vurderes ikke at kunne medføre påvirkning af Natura 2000 områder eller kendte habitater for bilag IV-arter. Denne vurdering tager udgangspunkt i virksomhedens afstand til det nærmeste NATURA 2000 område og til kendte lokaliteter med bilag IV-arter.

Det er således Teknik og Miljøes vurdering, at den ansøgte lyskunstfestival ikke kræver udarbejdelse af en egentlig konsekvensvurdering for bilag IV-arter eller NATURA 2000 områderne.

5.1.2. Bedste tilgængelige teknik

Virksomheden er i henhold til Miljøstyrelsens Orientering nr. 2/2006 om referencer til BAT-vurdering ved miljøgodkendelser underlagt en løbende opdatering for at anvende bedste tilgængelige teknik, hvis der i Miljøstyrelsens referencer til renere

teknologivurderinger foreligger oplysninger om BAT for den pågældende virksomhedstype.

For virksomheden har det den betydning, at der på støjområdet altid skal anvendes bedste tilgængelige teknik i forhold til støjbegrænsning for omgivelserne.

5.1.3. Begrundelse for fastsættelse af vilkår

Fastsættelse af støjgrænser i nærværende miljøgodkendelse sker på grundlag af dels de generelle retningslinjer, der fremgår af Miljøstyrelsens vejledninger og den dokumentation der foreligger i ansøgningsmaterialet.

5.2. Hovedhensyn ved meddelelse af godkendelsen

Aarhus Kommune vurderer, at virksomheden har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen ved anvendelse af bedste tilgængelige teknik.

Det vurderes samlet set, at lyskunstfestivalen kan afholdes uden væsentlig gene for omgivelserne, når Miljøstyrelsens vejledende grænser for støj kan overholdes.

Aarhus Kommune vurderer endvidere, at lyskunstfestivalen kan drives på stedet i overensstemmelse med planlægningen for området, at Miljøstyrelsens vejledende grænseværdier for støj - der er anvendt som vilkår i godkendelsen - vurderes at kunne overholdes, samt at til- og frakørsel til virksomheden vurderes at kunne ske uden væsentlige miljømæssige gener for de omkringboende.

5.3. Udtalelse fra andre

Der er udsendt en orienteringsskrivelse til 222 personer i området omkring Tivoli Friheden i henhold til tidligere praksis med at informere naboerne.

Der er indkommet 3 tilbagevendelser med følgende bemærkninger:

1) Der udtrykkes ønske om, at Tivoli Friheden afholder sig fra at benytte det offentlige parkeringsområder til deres materiale og udstyr, samt at den lille rundkørsel er rodet med ting der blokerer parkeringspladserne. Det påpeges, at det i forvejen er en udfordring at finde parkering, når Tivoli Friheden har åbent.

2) Der klages over at arbejde med støjende maskiner og tung trafik ved Tivoli Friheden, starter før klokken 06.00 om morgenen og at der er projektørlys, der peger ind i stuerne om aftenen.

Derudover klages der over støj fra trafik, trafikchaos og uhensigtsmæssige parkeringer, der bl.a. spærrer for de omkringboendes indkørsler.

3) Der ønskes fred og ro, og det er der ikke når Tivoli Friheden har åbent. Støjmåling med mobil-app viser overskridelser af grænseværdien og høje peakværdier.

Der udtrykkes ligeledes bekymring for lysgener ved lysfestivallen som foregår i de mørke måneder, hvor der ikke er løv på beplantningen. Der stilles forslag om at åbningstiden indskrænkes til klokken 12.00 – 16.00 for at dæmpe lyspåvirkningen til naboejendommene.

Derudover udtrykkes der bekymring for dyrelivet indenfor og udenfor Tivoli Frihedens areal.

Slutteligt en opfordring til at sammenskrive alle miljøgodkendelserne til Tivoli Friheden, fordi der efterhånden er så mange, at det ikke er til at finde rundt i.

Kommunens kommentarer til ovenstående bemærkninger:

Ad 1) Ønsket om at Tivoli Friheden afholder sig fra at benytte sig af den offentlige parkeringsplads til oplag af materiale og udstyr er sendt videre til virksomheden, ligesom der følges op på henvendelsen. "Den lille rundkørsel" er en del af Tivoli Frihedens grund og de kan derfor benytte den til midlertidigt oplag af byggematerialer mm.

Ad2) Klager over støj fra maskiner og tung trafik inde fra Tivoli Friheden inden klokken 06.00 om morgenen, vil blive behandlet særskilt.

Problemer med at kunne komme ud af egen indkørsel på grund af u hensigtsmæssig parkering, er et politianliggende.

Ad3) Med hensyn til støj fra Tivoli Friheden kan det oplyses at alle støjmålinger/beregninger viser, at støjgrænserne overholdes, hvorfor kommunen ingen støjmæssige forbehold har overfor projektet. Mobil-apps til støjmåling kan ikke bruges til kontrol af støj, ligesom peakværdier isoleret set ikke kan bruges, idet der skal tages højde for midlingstiden.

Forslaget om at ændre åbningstiden for lysfestivallen til klokken 12.00 – 16.00 er sendt til Tivoli Friheden. Lovgivningsmæssigt er der krav om, at lys ikke må være til gene for omkringboende. I tilfælde af lysgener fra lyskunsten, vil der blive fulgt op på konkrete henvendelser.

Med hensyn til bekymring for dyrelivet i området, kan det oplyses at der er foretaget en VVM-screening af projektet og i den forbindelse vurderet, at det ansøgte, ikke vil påvirke beskyttede dyrearter.

Tivoli Frihedens miljøgodkendelse er fra 1996. Der er givet 5 tillægsgodkendelser til den oprindelige miljøgodkendelse fra 1996. Ønsket om sammenskrivning af godkendelserne tages til efterretning.

Fælles for alle 3 henvendelse vedrørende parkeringsforhold og trafik:

Aarhus Kommune er opmærksom på de trafikale problemer og det store parkeringspres, der er i området og har stor fokus på at finde løsninger.

En af de løsninger for parkeringsproblematikken, er at etablere skråparkering på Kongevej, enten ensidigt eller dobbeltsidigt. Der arbejdes også på en mulighed for at kunne booke en lang række kommunale arealer til arrangementsrelaterede formål.

Endvidere arbejdes der i forbindelse med arrangementer, på at afprøve nogle justeringer i trafikafviklingen i området, for at få en mere glidende trafik, og dermed lettere adgang for de trafikanter, der reelt ikke har noget med det konkrete arrangement at gøre.

Nabobemærkningerne er indgået i kommunens vurdering af sagen. Det skal i den forbindelse bemærkes, at der ikke er tale om en udvidelse af åbningsdage på særlige vilkår, da rammen på 124 åbningsdage på særlige vilkår stadig er gældende. Vilkaarne i nærværende godkendelse af lyskunstfestivalen er bl.a., at Miljøstyrelsens vejledende grænser for støj skal overholdes. Med hensyn til parkeringsproblemer, så arbejder Aarhus Kommune på en ny parkeringsplan for området omkring Tivoli Friheden, men dette er uden for denne godkendelses rammer.

6. Klagevejledning

6.1. Klage over afgørelsen – find gældende klagevejledning

Klage over afgørelse om miljøgodkendelse efter miljøbeskyttelsesloven

Afgørelsen kan påklages til Miljø- og Fødevarerklagenævnet af:

- Ansøger
- Enhver, der har en individuel, væsentlig interesse i sagens udfald
- Sundhedsstyrelsen
- Landsdækkende foreninger og organisationer i det omfang, de har klageret over den konkrete afgørelse, jf. miljøbeskyttelseslovens §§ 99 og 100
- Lokale foreninger og organisationer, der har beskyttelse af natur og miljø eller rekreative interesser som formål, og som har meddelt, at de ønsker underretning om afgørelsen.

Klage over afgørelse om ikke VVM-pligt efter planloven

Afgørelse om, at virksomheden kan miljøgodkendes uden udarbejdelse af et kommuneplantillæg med tilhørende VVM-redegørelse, kan for så vidt angår retlige spørgsmål påklages til Miljø- og Fødevarerklagenævnet af:

- Enhver med retlig interesse i sagens udfald
- Landsdækkende foreninger og organisationer, der som hovedformål har beskyttelse af natur og miljø eller varetagelsen af væsentlige brugerinteresser inden for arealanvendelsen
- Miljøministeren

Hvordan klager man

En klage over afgørelse efter miljøbeskyttelsesloven skal indgives gennem Klageportalen til Aarhus Kommune, Teknik og Miljø, Karen Blixens Boulevard 7, 8220 Brabrand, som videresender klagen til Miljø- og Fødevarerklagenævnet. Klagefristen er anført på side 2.

Du logger på Klageportalen via www.nmkn.dk, borger.dk eller virk.dk, typisk ved hjælp af NEM-ID.

En klage er indgivet, når den er tilgængelig for Aarhus Kommune, Teknik og Miljø i Klageportalen. Når du klager, skal du betale et gebyr. Du betaler gebyret med betalingskort i Klageportalen.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet skal som udgangspunkt afvise en klage, der kommer uden om Klageportalen, hvis der ikke er særlige grunde til det. Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge Klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning

til Aarhus Kommune, Teknik og Miljø, Karen Blixens Boulevard 7, 8220 Brabrand, e-mail: virksomheder@mtm.aarhus.dk. Vi videresender herefter anmodningen til Miljø- og Fødevareklagenævnet, som træffer afgørelse om, hvorvidt din anmodning kan imødekommes.

Du kan læse mere om gebyrordningen og klage på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside <https://naevnensahus.dk/start-din-klage/miljoe-og-foedevare-klagenaevnet/vejledning/>

Betingelser, mens en klage behandles

Afgørelsen vil kunne udnyttes i den tid, Miljø- og Fødevareklagenævnet behandler en klage, medmindre Nævnet bestemmer andet. Forudsætningen for det er, at de vilkår der er stillet i afgørelsen overholdes. Dette indebærer dog ingen begrænsning for Nævnets adgang til at ændre eller ophæve afgørelsen.

6.2. Søgsmål

En eventuel retssag i forhold til afgørelsen skal anlægges ved domstolene inden 6 måneder fra offentliggørelsen.

Søgsmålsfristen er anført på side 2.

6.3. Offentlighed

Godkendelsen annonceres på Aarhus Kommunes hjemmeside. Annonceringsdato er anført på side 2.

Følgende er samtidig underrettet om godkendelsen:

Sundhedsstyrelsen	sst@sst.dk
Danmarks Naturfredningsforening	dn@dn.dk
Danmarks Naturfredningsforening, lokalkomité	aarhus@dn.dk
Friluftsrådet, kommunerepræsentant	aarhus@friluftsradet.dk
Naturstyrelsen	nst@nst.dk
Jette og Jens Mauritzen	jm@dalmatin.dk
Dorte Markholt, Birketinget 15, 8000 Århus C	dortemarkholt@hotmail.com
Stinne	dewettibsen@gmail.com
Anders Kau Petersen, Birketinget 10, 8000 Aarhus C, pbv. Grundejerforeningen Marselis	anderskau@gmail.com

7. Bilag

7.1. Liste over sagens akter

- Miljøansøgningen vedhæftet godkendelsen som bilag 7.3.
- Bilag til ansøgningsmaterialet kan ses ved at rette henvendelse til Teknik og Miljø.
- Sagen har sagsnummer 21/047240

7.2. Bilag med angivelse af støjgrænser

Uddrag af *Miljøgodkendelse af 22. april 1996* Vilkår D2 side 4 og 5:

D2 Udenfor driftstiden

Ifølge Miljøstyrelsens vejledning og kommuneplanen må Tivoli Friheden ikke give anledning til et støjniveau, der i de nærliggende områder med åben og lav boligbebyggelse overstiger følgende grænseværdier.

Dag	Kl.	dB(A)
Mandag – fredag	07 – 18	45
Lørdag	07 – 14	45
Lørdag	14 – 18	40
Søn- og helligdage	07 – 18	40
Alle dage	18 – 22	40
Alle dage	22 – 07	35
Spidsværdi	22 – 07	50

7.3. Ansøgning om miljøgodkendelse

Første ansøgning indsendt 19. maj 2021. Revideret VVM-skema indsendt 19. oktober 2021.

ANSØGNING

Vinteroplevelser i Tivoli Friheden.

(opdateret 19. maj 2021)

Baggrund

Som et særligt trækplaster til "Jul i Friheden" 2019 præsenterede Tivoli Friheden lyskunst-installationen "Svanesøen". Det nye tiltag blev godt modtaget af gæsterne og banede vejen for en lignende installation i 2020 – denne gang med "Nøddeknækkeren" som tema. Installationerne er i sig selv anderledes, spektakulære, farverige og taler til børnenes fantasi samtidig med at de voksne – hvoraf nogle måske kender de bagvedliggende ballet-forestillinger - syntes at nyskabelsen er med til at løfte oplevelsen i Tivoli til et nyt og højere kunstnerisk og kulturelt niveau.

I processen med at udvikle de to store lysinstallationer, dukkede helt nye muligheder op: nemlig at etablere en årligt tilbagevendende lyskunstfestival i årets mørke måneder hvor såvel Tivoli, som meget af byen i øvrigt, ligger død hen – i hvert fald når det drejer sig om udendørs oplevelser. Med initiativet vil Tivoli kunne medvirke til at få Smilet tilbage til Aarhus, også i den mørke tid.

Projektet

Projektet drejer sig om at udnytte netop mørket i eftermiddags- og aften timerne. Temaerne kan være mange, men det som virker til at have størst potentiale de første par vintre vil være en international lyskunst-festival hvor lys i bred forstand anvendes og tolkes i et kunstnerisk og oplevelsesmæssigt perspektiv. Arbejdstitlen for det første konkrete projekt er "Lumiéres". Oplevelsen forventes at kunne tiltrække såvel Tivoli's sædvanlige gæster – børnefamilierne - men vil også have en appel til de urbane og kulturelt interesserede samt til tech freaks der interesserer sig for implementering og anvendelse af moderne digital teknologi i kunst og kultur.

Vores potentielle samarbejdspartnere vil gerne have mulighed for at kunne skabe synergier mellem lyskunst-installationerne og udvalgte af parkens forlystelser, heraf særligt nogle af dem der giver et ny perspektiv

på lysoplevelsen ved at betragte scenarierne fra oven - eller i fart og bevægelse - i fugleperspektiv. Konkret efterspørges i første omgang brugen af Hjertekig, Skytower, Svævebanerne, Pariserhjulet og Himmelrum, samt den roterende rutchebane Tyfonen.

For at kunne realisere ideen – der vil være et stort skridt i Tivoli's i opgaven med at forløse parkens potentiale som en reel helårsattraktion - kræves en tilladelse til at aktivere parkens udendørs arealer et antal dage i perioden januar til marts. Og det er det, der herved ansøges om.

Netop for at kunne imødekomme mulighederne for skiftende udstillinger/oplevelser hen over de kommende år, søger vi om en mulighed for en fleksibel ramme som vi kan arbejde inden for. Det er således ikke ambitionen at udfylde rammen fuldt ud, men det er vigtigt at kunne agere uden hele tiden at skulle ansøge om konkrete projekter. Dette både af hensyn til kommunens og Tivoli's ressourcer og for Tivoli's mulighed for at kunne langtidsplanlægge:

Ansøgning

Der søges om følgende ramme:

- Op til 30 åbningsdage i perioden 1. januar – 31. marts – dagligt inden for tidsrummet kl. 12-22.
- Anvendelsen vil være underholdningsmæssige og kunstneriske kulturoplevelser der udnytter mørket. Oplevelserne vil bl.a. indeholde elementer af lyd og lys. Lysinstallationer kræver i udgangspunktet ikke godkendelse (se mail fra Aarhus Kommune – bilag 2)
- Drift af udvalgte forlystelser inkluderes. F.eks. Hjertekig, Skytower, Tyfonen, Svævebanen, Pariserhjulet samt Himmelrum. Den maximale for kørende forlystelser vil være kl. 12-22. Dokumentation for støjbelastning – se bilag 1.
- Lyskunstfestivalen vil ikke give anledning til støjbidrag der ligger ud over Miljøstyrelsens vejledning (åben og lav bolig) på 40 dB(A) frem til kl. 22.00 hvor parken senest lukkes for publikum. (se separat oversigt/dokumentation for, at støj fra kørende forlystelser er inden for det tilladte).
- Premieren for det nye tiltag forventes at blive i 2023

Erfaringer fra såvel andre lande – og på nationalt niveau fra Tivoli i København viser – at der i fremtiden vil være stigende efterspørgsel efter oplevelser som fremlagte. Vi er vidende om, at der også i andre sammenhænge arbejdes på by-events i Aarhus med lys som tema. I den

sammenhæng ser vi klare synergier og mulighed for at byen kan tilbyde en kombination af gratis-for-alle-oplevelser i byrummet samtidig med at der i Tivoli kan etableres hele specielle oplevelser mod betaling. På sigt kan lysoplevelser måske blive en ny fyrtårn-attraktion for Aarhus.

Det taler som støtte for vores udviklingsmæssige road-map, at f.eks. en International Lys-kunst-festival vil være et spændende tiltag som passer perfekt i visionerne for vision Kongelunden som Tivoli Friheden er en del af.

Vi håber på en positiv behandling af vores ansøgning.

Med venlig hilsen
TIVOLI FRIHEDEN A/S

Henrik Ragborg Olesen
CEO / adm. direktør

7.3.1. Beregningsnotat indsendt som bilag til ansøgningen.

Beregning af den eksterne støjbelastning for lysfestival på baggrund af data fra Tivoli Friheden 2021 ("Miljømåling – eksternt støj, Dokumentation af eksternt støj fra Tivoli Friheden 2021", DANAK 100/2634, af 31. marts 2021)
 Bemærk: I rapporten er forlystelserne Himmelrum og Hjertekig hver modelleret som to kilder. I nedenstående beregning er delkilderne slået sammen som en for nemheds skyld.
 Bemærk: For de forskellige forlystelser er lidt forskellige driftskorrekationer anvendt. Til nedenstående er de dog (bortset fra Skytower) omregnet til en udnyttelsesgrad

Støjkilde	Sædvanlig udnyttelsesgrad [%]	Lyskunfestival udnyttelsesgrad [%]	Beregningspunkt 1, LAeq/dB		Beregningspunkt 2, LAeq/dB	
			100 %	Korrigeret for driftstid forår 2021	100 %	Korrigeret for driftstid forår 2021
001 Den Røde Baron	40	40	27,1	23,1	32,6	28,6
003 Rally	40	40	14,7	10,8	31,1	27,1
004 Den Blå Ballon	40	40	18,8	14,8	31,8	27,8
005 Kænguru	40	40	23,1	19,1	18,0	14,1
006 Frihedskarusellen	40	40	22,2	18,3	3,4	-0,6
007 Himmelrum	40	0	40,0	-99,0	25,2	-99,0
008 Cobra	50	0	30,1	-99,0	28,0	-99,0
009 Pirat	40	40	20,5	16,6	17,2	13,2
012 Svingsyngerne	40	40	34,3	30,3	33,1	29,1
013 Dragen	40	0	39,0	-99,0	18,4	-99,0
014 Brand Alarm	40	0	28,5	-99,0	23,6	-99,0
015 Solstorm	40	40	25,5	21,5	16,0	12,0
016 Sommerfuglen	40	40	27,7	23,8	22,8	18,8
018-1 Skytower-elevator	-	-	-	-99,0	-	-99,0
018-2 Skytower-spring	-	-	41,4	-99,0	-	-99,0
019 Hjertekig	40	40	37,5	33,5	11,1	7,1
020 Tyfonen	80	40	36,2	32,2	35,6	31,6
021 Pariserhjul	40	40	35,9	31,9	19,0	15,0
022 Græshoppen	40	40	32,1	28,1	13,6	9,7
023 Blisværm	40	0	33,1	-99,0	16,4	-99,0
023-2 Kompressor	9	0	16,7	-99,0	5,3	-99,0
024-1 Svævebane motor	15	15	39,0	30,7	12,9	4,7
024-2 Svævebane kontor	15	15	37,5	29,3	30,1	21,8
Total			45,4	40,0		36,5

Skytower tændt	0	(1 hvis tændt, 0 hvis slukket)

7.4. Lovgrundlag mm.

Miljøbeskyttelsesloven:

- Miljø- og Fødevareministeriets bekendtgørelse nr. 1317 af 19. november 2015 af lov om miljøbeskyttelse.

Planloven:

- Miljøministeriet bekendtgørelse af lov nr. 1351 af 23. november 2015 om planlægning.

VVM-bekendtgørelsen

- Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 1184 af 6. november 2014 om vurdering af visse offentlige og private anlægs virkning på miljøet (VVM) i medfør af lov om planlægning.

Godkendelsesbekendtgørelsen:

- Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 1447 af 2. december 2015 om godkendelse af listevirksomhed med senere ændringer.

Godkendelsesvejledningen:

- Miljøstyrelsens vejledning om godkendelse af listevirksomheder af 27. juni 2014 med senere ændringer.

Støjvejledningen:

- Miljøstyrelsens vejledning nr. 5 og 6/1984 om ekstern støj fra virksomheder.
- Miljøstyrelsens vejledning nr. 5/1993 om beregning af ekstern støj fra virksomheder.
- Miljøstyrelsens vejledning nr. 3/1996 om supplement til vejledning om ekstern støj fra virksomheder.

TEKNIK OG MILJØ
Aarhus Kommune
Karen Blixens Boulevard 7
8220 Brabrand

